

Výbor Kultúrneho štrajku prichádza s ďalšími dôkazmi o deštrukcii kultúry zo strany vedenia ministerstva

Tlačová správa

BRATISLAVA, 18. septembra 2024. Do štrajkovej pohotovosti Kultúrneho štrajku sa už zapojili tisícky ľudí z kultúrnych inštitúcií na celom Slovensku. Napriek výzvam na diskusie s politickou reprezentáciou sa výbor Kultúrneho štrajku doteraz nestretol s ochotou sadnúť si za rokovací stôl. Práve naopak, požiadavky Kultúrneho štrajku ostávajú ignorované. Výbor Kultúrneho štrajku na tlačovej konferencii prichádza s ďalšími dôkazmi o deštrukcii slovenskej kultúry zvnútra ministerstva kultúry. Kultúrna obec sa vo štvrtok 19. septembra spojí v protestoch, ktoré sa budú konať v 14 slovenských mestách s názvom *Slovensko drží s kultúrou*.

Od vyhlásenia štrajkovej pohotovosti (5. 9. 2024) sa ku Kultúrnemu štrajku pridalo už **viac ako 3 300 ľudí v 351 organizáciách a 92 mestách**. Medzi nimi je aj 71 zamestnancov a zamestnankýň samotného ministerstva kultúry, 294 pracujúcich v Slovenskom národnom divadle, 160 ľudí v Slovenskej národnej galérii, 122 zamestnancov a zamestnankýň v Slovenskej televízii a rozhlase, ale aj 21 zamestnancov a zamestnankýň Fondu na podporu umenia.

Žiadni politickí nominanti a nominantky nereagovali na výzvu výboru Kultúrneho štrajku na rokovanie, a to aj napriek masívnemu nárastu nespokojnosti ľudí pracujúcich v kultúre. Naopak, veľavravným príkladom ignorovania potreby kultúry a vzdelávania samotným ministerstvom kultúry je, že pri diskusiách o konsolidácii verejných financií pristúpila na zvýšenie DPH na knihy.

Výbor Kultúrneho štrajku pozorne sleduje situáciu v rezorte, ktorá sa zo dňa na deň naďalej zhoršuje. V Národnom osvetovom centre bolo len pred pár dňami bez akejkoľvek predchádzajúcej diskusie a argumentov zrušené celé oddelenie digitalizácie a dokumentácie. Jeho vedúca prišla o prácu a ďalšie bezdôvodné prepúšťanie má nasledovať.

Paralyzovaná je aj podporná činnosť z verejných zdrojov. Rada Fondu na podporu umenia nebola už dvakrát uznášaniaschopná. Ešte nikdy v minulosti takáto situácia nenastala. Rokovaní Rady sa zúčastnil **jediný z ministerkou nominovaných členov a členiek**, pričom viacerí ohlásili neúčast' na poslednú chvíľu. V dôsledku toho musel fond odložiť ohlásenie výziev, ktoré mali byť otvorené od 16. 9. 2024.

„Hrozí kolaps systému podpory a mnohé projekty s dlhoročnou tradíciou sú existenčne ohrozené,“ upozornil výbor Kultúrneho štrajku vo svojom vyhlásení na tlačovej konferencii v stredu 18. septembra.

Výbor ďalej upozornil, že **ministerstvo kultúry zásadne zlyháva aj vo vlastnej činnosti**. V oboch dotačných programoch vyhlásených priamo ministerstvom – **Obnovme si svoj dom a Kultúra znevýhodnených skupín** – zdržiava ohlásenie výsledkov, hoci ide o programy, ktorých finančné prostriedky je nutné vyčerpať v tomto kalendárnom roku.

„Pri oboch programoch ide pritom o jediný finančný nástroj štátu, ako podporiť obnovu pamiatok či integráciu napríklad zdravotne znevýhodnených. Ich nefunkčnosť má pre tieto zásadné oblasti devastačné následky a je v priamom rozpore aj s programovým vyhlásením vlády,“ pripomenul výbor vo vyhlásení.

Pripravovaná stratégia reformy zbierkotvorných inštitúcií na Slovensku

Dôležitou témou tlačovej konferencie výboru Kultúrneho štrajku boli príklady nekompetentného vedenia Ministerstva kultúry SR. Marcel Čas, bývalý riaditeľ analytického oddelenia Inštitút kultúrnej politiky (IKP), ktoré bolo v auguste na ministerstve kultúry kompletne zrušené, na tlačovej besede popísal plánovanú reformu zbierkotvorných inštitúcií na Slovensku, ktorá by znamenala zánik inštitúcií ako Slovenské národné múzeum či Slovenská národná galéria.

„Keď sa v októbri minulého roka ujalo ministerstva kultúry nové vedenie, prechod moci bol sprevádzaný početnými deklaráciami o zvrátenosti slovenskej kultúry. Na interných poradách bolo neustále komunikované, že v rezorte kultúry bude všetko inak, že sa bude rušiť, centralizovať a reorganizovať, a že ministerstvo má príliš veľa inštitúcií, stačilo by ich menej. Čomu by redukcia mala prispieť, sme sa už nedozvedeli,“ opísal Marcel Čas.

V júni tohto roku bol IKP požiadaný, aby vypracoval analýzu realizovateľnosti návrhu na značnú reorganizáciu zbierkotvorných inštitúcií, prevažne múzeí, galérií a pamätných izieb na Slovensku.

Reorganizácia by sa dotkla 8 inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR, 11 múzeí a galérií, ktoré zriaďuje samospráva, 9 múzejných zariadení a 24 pamätných domov, ktoré sa nachádzajú po celej krajine (mapa dotknutých inštitúcií je v prílohách k TS). Táto reorganizácia by sa dotkla skoro 300 nehnuteľností, 2-tisíc zamestnancov a zamestnankyň a 1,3 mil. návštevníkov a návštevníčok, ako aj spravovaného zbierkotvorného bohatstva v hodnote aspoň pol miliardy eur.

„Reorganizácia by znamenala hrozbu straty zamestnania, majetku a zbierkových predmetov, najmä pri zbrklej a nevykomunikovanej zmene. Výsledkom by bolo aj bezdôvodné zrušenie a vypítvanie erbových kultúrnych inštitúcií ako sú Slovenské národné múzeum založené v 1893, Slovenská národná galéria založená v 1948 a Pamiatkový úrad SR založený v 1951,“ upozornil Čas.

Nahradiť by ich mali 4 subjekty: Štátne múzeá Slovenskej republiky, Štátne umelecké zbierky Slovenskej republiky, Štátne hrady a zámky a Štátna správa národných kultúrnych pamiatok.

Návrh tiež podľa Časa počíta so zoštátnením vybraných zbierkotvorných inštitúcií, napríklad mestom zriaďovanej galérie Mikuláša Galandu v Turčianskych Tepliciach a múzea Andreja Sládkoviča v Krupine, ako aj Prešovským samosprávnym krajom zriaďovaného Múzea moderného umenia Andyho Warhola v Medzilaborciach. Reorganizácia by sa dotkla múzejných zariadení a pamätných domov v 33 obciach po celom Slovensku.

„Treba poznamenať, že nebol stanovený žiadny cieľ takéhoto radikálneho zásahu a všetko prebieha v tichosti a bez akejkoľvek diskusie s dotknutými inštitúciami a odbornou obcou. Išlo by pritom o najväčšiu reorganizáciu kultúrnych inštitúcií od vzniku SR a spätnú centralizáciu zbierkotvorných inštitúcií na Slovensku. Nominanti Slovenskej národnej strany pripravujú likvidáciu, reorganizáciu a vypítvanie konzervatívnych kultúrnych inštitúcií, ktoré sú niekoľkonásobne staršie ako samostatná Slovenská republika,“ zdôraznil Marcel Čas.

Zastrašovanie a nezákonné prepúšťanie na Ministerstve kultúry SR

Zamestnankyňa ministerstva kultúry, ktorá nechcela byť menovaná, popísala, že zamestnanci a zamestnankyne rezortu čelia v posledných týždňoch a mesiacoch veľkému tlaku, nenávisti a vyhrážkam zo strany služobného úradu.

„Zažili sme všeličo, ale takýto amaterizmus, aký sa deje pod vedením generálneho tajomníka služobného úradu Lukáša Machalu, sa len tak nevidí. Prepúšťanie z dôvodu reorganizácie prebieha všade, ale na ministerstve kultúry sa to robí špecificky, ako sa pán Machala vyspí a ako mu neodborne poradí pani riaditeľka osobného úradu, pani Legátová,“ vysvetlila zamestnankyňa.

Podľa nej sa za súčasného vedenia uskutočnilo za posledných osem mesiacov až deväť organizačných zmien. **O prácu prišlo približne 90 ľudí a v pláne je údajne do konca roka prepustiť ďalších približne 60 zamestnancov.** Výpovede dostávali ľudia, ktorí sa opovážili sťažovať na svojho nadriadeného a podali písomnú žiadosť o riešenie nepriaznivej situácie.

„Zamestnanci boli vystavení nátlakom, vyhrážkam zo strany generálneho tajomníka služobného úradu a riaditeľky osobného úradu. Niektorí boli nútení podpísať súbežne dohodu aj výpoveď, inak z miestnosti nemohli odísť a až po podpise týchto dvoch dokumentov si mohli vybrať, pre ktorú možnosť sa rozhodnú. Boli tiež uvedení do omylu, že pri výpovedi by mali nárok len na 60 % platu, čo je klamstvo, nakoľko aj pri výpovedi, aj pri dohode majú nárok na 100 % funkčného platu,“ objasnila praktiky Lukáša Machalu zamestnankyňa rezortu.

Niektorí zamestnanci, vrátane rečníčky na tlačovej konferencii, nemajú v rukách do dnešného dňa výpoveď. Cestou do práce si len na vrátnici našli od SBS služby oznámenie o prekážkach na strane zamestnávateľa a o tom, že im plynie výpoveď s účinnosťou od 1. septembra. **Zákon pritom stanovuje, že výpoveď musí byť doručená do vlastných rúk.**

„Niektorí zamestnanci majú zákaz vstupu do budovy a na svoje pracovisko na základe príkazu pani Legátovej a pána Machalu. V prípade „dobývania sa“ na svoje pracovisko má SBS ihneď kontaktovať pána Machalu, ktorý im vysvetlí, že na ministerstve nemajú čo hľadať. Na základe týchto skutočností mnohí zamestnanci rezortu zvažujú právne kroky, a to žaloby za neplatnosť výpovede,“ dodala zamestnankyňa.

Bezprecedentné zásahy do dotačnej schémy zo štátneho rozpočtu na obnovu pamiatok „Obnovme si svoj dom“

Ďalší z rečníkov, Andrej Jaroš, bývalý tajomník dotačného podprogramu 1.5 – *komplexná obnova národných kultúrnych pamiatok s prioritou ochrany a obnovy* rámci programu *Obnovme si svoj dom* na tlačovej konferencii priblížil zlyhanie procesu tejto dotačnej schémy pod súčasným vedením MK SR.

„Od začiatku pôsobenia tohto vedenia sa kopili viaceré problémy. Najvypuklejšia v rámci sekcie bola nečinnosť v procese realizácie dotačného programu na obnovu pamiatok - Obnovme si svoj dom. Od novembra 2023 mala ministerka k dispozícii menovacie dekréty členov komisii jednotlivých podprogramov, ktoré mala potvrdiť svojim podpisom. Žiaľ, ani po viacerých upozorneniach a výzvach na ich podpis sa tak nestalo. Podpísané boli až na konci mája 2024. Celý proces kontroly a hodnotenia žiadostí o dotáciu sa tak úplne zbytočne predĺžil o takmer polrok,“ opísal nečinnosť ministerky Andrej Jaroš.

Tiež upozornil na to, že v podprograme *„Komplexná obnova národných kultúrnych pamiatok s prioritou ochrany a obnovy“* bola minulý rok alokovaná suma na prerozdelenie takmer 6,1 mil. €, pričom tento rok to bolo už iba 3,5 mil. €. Ďalšie zlyhania potom podľa neho pokračovali aj v schvaľovacom procese.

Odborná komisia navrhla podporiť 7 projektov v sume 3,5 mil. €. Ministerka Šimkovičová sa však rozhodla iba pre 2 projekty odporúčané komisiou. Zvyšné vyškrtla a nahradila ich 7 inými, ktoré komisia neodporučila podporiť dotáciou, pretože neboli dostatočne kvalitné. Medzi projektami, ktoré vybrala ministerka, bol napríklad aj projekt jej stranického kolegu (SNS), primátora Holíča Zdenka Čambalu na obnovu zámku v Holíči v sume 700 000 €. Škrtnuté boli veľmi kvalitné a poctivo pripravené projekty ako napríklad: Židovské suburbium v Bardejove a YMCA v Bratislave, ktoré získali výrazné bodové hodnotenie odbornej komisie.

„Dodnes sa neriešila polovica dotačných programov na MK a nie je o nich nič zverejnené ani na webe ministerstva, čo je nevídané, nakoľko prijímatelia tieto peniaze musia vyčerpať do konca roka. Je tak vysoko pravdepodobné, že to nestihnú. To je úplne v rozpore s medializovanými tvrdeniami vedenia ministerstva o vyššej finančnej podpore obnovy pamiatok a dôraze na obnovu kultúrneho dedičstva. Vedenie MK v skutočnosti tieto procesy vedome zbytočne brzdilo a komplikovalo, pričom spôsobilo bezprecedentnú situáciu v jestvovaní dotačného systému za posledných 20 rokov,“ dodal Jaroš.

Ministerstvo tak koná úplne inak ako verejne deklaruje. Dôkazom toho je aj skutočnosť, že Slovensko sa po 30 rokoch tento rok nezapojí do podujatia *Dni európskeho kultúrneho dedičstva*. Ministerstvo kultúry podujatie síce finančne podporilo cez dotačný systém *Obnovme si svoj dom*, no zmluvu k poskytnutiu dotácie nezaslalo a ignorovalo aj ďalšie snahy organizátorov o komunikáciu. Z tohto dôvodu boli organizátori nútení podujatie na Slovensku zrušiť.

Ďalší konkrétny príklad priniesol Martin Varga z občianskeho združenia Hrad Uhrovec, ktoré už 25 rokov pracuje na záchrane ruín. Podotkol, že pre zdržania spôsobené vedením MK SR už tento rok nemajú šancu realizovať obnovu v rozsahu, ktorý bol zodpovedne naplánovaný.

„Naši členovia odpracovali tisíce dobrovoľníckych hodín, keď sme sa snažili minimalizovať rozsah škôd spôsobených vedením MK SR a nečinnosťou, aroganciou a ignoranciou pri riešení tohto problému. Končí sa stavebná sezóna a ak by aj peniaze prišli, my ich už, žiaľ, väčšinu nepoužijeme. V zime z kameňa a vápna murujú len hlupáci alebo zlodeji peňazí zo štátneho rozpočtu. Ďakujeme návštevníkom, vďaka ktorých darom tento rok zabezpečujeme jedlo pre dobrovoľníkov a benzín pre naše stroje. Našu snahu zachrániť hrad Uhrovec nezastaví ani súčasná hlúposť a toľko deklarovaná „úcta k histórii“ zo strany vedenia MK SR. Budeme pokračovať ďalej, no na všetkých pamiatkach tento príbeh bude natrvalo rozbitý,“ vyjadril sa na tlačovej konferencii Martin Varga.

Celoslovenské protesty Slovensko drží s kultúrou 19. 9. 2024

Situácia v celom sektore kultúry sa zhoršuje zo dňa na deň. Výbor Kultúrneho štrajku ju považuje za alarmujúcu a vníma aktuálne ohrozenie nielen tých, ktorí v ňom pracujú, ale kultúry ako takej. Preto naďalej trvá na požiadavkách Kultúrneho štrajku, ktorými sú:

1. Odborné a kompetentné vedenie rezortu a zastavenie účelových a deštruktívnych zmien v rezorte.
2. Zastavenie ideologickej cenzúry s ekonomickými dopadmi v dôsledku novelizácie Zákona o AVF, Zákona o FPU, Zákona o múzeách a galériách a Zákona o STVR.
3. Okamžitá finančná stabilizácia sektora s dôrazom na zlepšenie finančného ohodnotenia pracujúcich a ich sociálneho zabezpečenia.

Platforma Otvorená Kultúra! ako koordinátor štrajkovej pohotovosti Kultúrny štrajk zvoláva vo štvrtok 19. septembra 2024 celoslovenský protest s názvom *Slovensko drží s kultúrou*.

Protesty sa budú konať v týchto mestách:

- Bratislava, Námestie SNP, 18:00
- Košice, Dolná Brána, 18:00
- Nitra, Pešia zóna (Štefánikova trieda 4/7), 17:00
- Žilina, Nová synagóga, 16:00
- Banská Bystrica, Námestie SNP, 17:00
- Rimavská Sobota, Hlavné námestie, 18:00
- Spišská Nová Ves, Radničné námestie, 18:00
- Lučenec, Námestie republiky, 18:00
- Trnava, Balkón Divadla Jána Palárika, 18:00
- Rožňava, Námestie baníkov, 18:00
- Partizánske, Fabrika umenia, 18:00
- Martin, Schody pri Turčianskej galérii, 19:00
- Bardejov, Radničné námestie, 18.00
- Liptovský Mikuláš, Nám. osloboditeľov, Socha J. Kráľa, 18.00